

Аналізуючи питання перекладу юридичних документів, прийшли до таких висновків: в юридичних текстах повинні використовуватися різні формулювання, характерні для кожної з мов; професійному перекладачеві необхідно бути обізнаним не тільки в юридичному праві своєї країни, але й країни вихідної мови; проблеми виникають через те, що в мові перекладу відсутні словесні конструкції; переклад тексту залежить від культурних особливостей і менталітету народу, а також від складу правової системи; з метою дотримання усіх вимог до перекладу важливо враховувати особливості, які вирізняють юридичний документ з-поміж інших текстів для перекладу.

Список використаних джерел

1. Шугрина Е.С. Техника юридического письма. Москва, 2000. 53 с.
2. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства: підручник, Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
3. Алимов У. У. Юридический перевод. Практический курс с английского языка. Москва: КомКнига, 2005. 89 с.
4. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад: конспект лекцій і дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. Черкаси: ЧДТУ, 2002. 22 с.
5. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпка І. П. Переклад англomовної юридичної літератури: навч. посіб. для студ. ВНЗ юрид. спец. та спец. «Переклад», Вінниця: Нова книга, 2006. 655 с.
6. Зінукова Н. В. Ділова документація англійською мовою: складання та переклад. Дніпропетровськ: ДУЕП, 2006. 68с.

Сушицький Віталій Юрійович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Красницька Анжела
Віталіївна*, доцент кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

МОВА І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

Мова є ознакою загальної культури певної людини, її інтелекту, внутрішнього світу, соціального статусу та професійної спрямованості. Невід'ємною ознакою всебічно розвиненої людини є висока мовна культура. Вищим рівнем культури мовлення є мовленнєва майстерність. Автори підручника «Ділове спілкування та культура мовлення» стверджують, що «народ, який не усвідомлює значення рідної мови, її ролі в розвитку особистості, не плекає її, не може

розраховувати на гідне місце в суцвітті народів. Занепад рідної мови є наслідком духовного зубожіння народу» [1, с. 7]. Проблеми культури мови і культури мовлення досліджували такі вітчизняні вчені, як: І. Білодід, Л. Булаховський, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюх, А. Коваль, М. Пентиліук, М. Пилинський, О. Пономарів, О. Сербенська та ін.

На думку С. Єрмоленко, культура мови – це рівень володіння нормами усної і писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети і обставин спілкування [2, с. 285–286]. В. Пасинок стверджує, що «культура мови передбачає наявність у людини здатності точного відбору й усвідомленого використання в реальному акті спілкування з іншими людьми тих мовленнєвих засобів, які найкраще відповідають кожній конкретній ситуації» [3, с. 17]. Культуру професійного мовлення Т. Гороховська визначає як складову професійної культури, інтегративну якість особистості, що проявляється в досконалому володінні нормами літературної мови та умінні їх правильного, точного, виразного, комунікативно доцільного застосування в процесі передавання своєї думки у фаховому писемному та усному спілкуванні, позитивному особистісному ставленні фахівця до мовленнєвої діяльності як складової успішної професійної самореалізації [4, с. 6].

Виділяють такі концепції культури мовлення: 1) вчення про правильність мовлення, або ортологія; 2) теорія «гарного мовлення» й близьке до неї трактування «комунікативної доцільності»; 3) концепція, в якій обґрунтовується необхідність володіння спочатку нормами літературної мови, а потім – мовленнєвою майстерністю, тобто культурою мовлення; 4) культура мовлення як лінгвістична дисципліна, що орієнтує не тільки на нормативний, а й на якісний характер мовлення [5].

Поняття мовної культури базується на таких принципах, як: точність, правильність, логічність, зрозумілість, чистота, доречність мовлення, коректність і доцільність уживання слів.

Ясність є одним із головних критеріїв, яким повинна відповідати інформація, виражена в усному чи писемному мовленні. Ю. М. Короткова зазначає, що ясність забезпечує адекватне розуміння сказаного, не вимагаючи від співрозмовника особливих зусиль при сприйнятті. Ясності мовлення сприяють чітка дикція, логічне й фонетичне наголошування, правильне інтонування, розмірений та уповільнений темп, спокійний і ввічливий тон [5, с. 147]. А. В. Красницька вказує на те, що ясність мови тексту права виражається в однаковому розумінні адресатами значень одиниць різних рівнів літературної мови, що використані в юридичному документі. Лише при абсолютній ясності мови правового тексту суб'єкт права може нести юридичну відповідальність. Неясна норма не дає певного уявлення про ті чи інші права й обов'язки громадян,

призводить до суперечок і помилок, викликає різного роду запити щодо тлумачення норм [6, с. 114].

Важливою ознакою культури мовлення є точність. Дослідники зазначають, що точним є таке мовлення, в якому слова повністю відповідають своїм значенням і смислу висловленої думки. Точність – це відповідність сказаного задуманому і явищам дійсності. Точність розуміння залежить від точності слововживання. Часто вживають слова, не враховуючи їх значення, в результаті думка висвітлюється не зовсім точно. Неточно виражають думку висловлювання, засмічені зайвими словами: *ну, значить, так би мовити, як то кажуть, скажімо так, так сказати* [7, с. 19]. На думку А. В. Красницької, неточність словесного втілення правової норми, розмитість, відсутність єдності понять і термінів призводить до неправильного розуміння юридичного документа, до його неправильного застосування. Зрозуміло, що ступінь точності в текстах юридичних документів має бути вищим, ніж у будь-якому іншому тексті. Неточна передача думки, мовна помилка укладача документа можуть призвести до двозначності розуміння або спричинити серйозні наслідки [6, с. 177].

Правильність – це дотримання загальноприйнятих норм літературної мови. Мовні норми закріплені в Українському правописі і словниках. Недотримання мовних норм може призвести до непорозуміння співрозмовників [7, с. 20]. Правильність мовлення ґрунтується на відповідності мовним нормам певної епохи, до яких належать правильність вимови, наголосу, словозміни, слововживання, орфографічні правила щодо писемного мовлення [3, с. 44].

Логічність мовлення забезпечує смислову послідовність змісту висловлювання. Логічність досягається точним вираженням думки, наявністю чітких формулювань, відсутністю зайвих слів і зайвих, недоречних міркувань. Поєднання слів, які мають одне і те ж значення (*натовп народу, дефекти й недоліки*), також порушують чіткість формулювань [7, с. 21].

Чистота мовлення – це повна відповідність нормам літературної мови. Для чистоти мовлення важливими є правильна літературна вимова, вживання слів, що відповідають літературній нормі. Чистота мовлення вимагає уникати вульгарних і лайливих слів, які не відповідають нормам літературної мови і людської поведінки. Іншомовні слова теж засмічують мову, якщо вживаються надмірно й недоречно [1, с. 81].

Багатство мовлення – це використання великої кількості мовних одиниць (слів, словосполучень, речень), які відрізняються за смислом і будовою. Про багатство мовлення судять насамперед за його лексичним складом. Середній запас слів у добре освіченої людини становить 6–9 тисяч, тлумачний словник української мови містить понад 130 тисяч слів, а в народній скарбниці – 200 тисяч слів [1, с. 71–72].

Справедливою є думка М. М. Пилинського, який зазначив, що незнання основ стилістики, специфіки кожного зі стилів, які мають свої закони і свої норми, найчастіше призводить до помилок і всяких непорозумінь. Не всі враховують, що мова науки, публіцистики або, скажімо, державного законодавства відрізняється не тільки використанням певного кола слів і фразеологічних зворотів, а й перевагою тих або інших граматичних форм, синтаксичних конструкцій і видів речення [8].

Отже, одним із найважливіших показників цивілізованості суспільства є мовленнєва культура. Майстерність володіння літературною мовою дає можливість досягати порозуміння у професійній діяльності, підтримувати на належному рівні психологічний контакт зі співрозмовниками.

Список використаних джерел

1. Пентиліук М. І., Маруніч І. І., Гайдаєнко І. В. Ділове спілкування та культура мовлення. Київ : Центр учбової літератури, 2010.

2. Єрмоленко С. Я. Культура мови. Українська мова : Енциклопедія. 2-ге вид. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана. 2004.

3. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 184 с.

4. Гороховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2007. 20 с.

5. Короткова Ю. М. Поняття і структура культури мовлення юриста. URL: file:///C:/Users/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BB/Downloads/pp

6. Красницька А. В. Юридичні документи : техніка складання, оформлення та редагування : Посібник. 2-е вид., доп. і переробл. Київ : Парламент. вид-во, 2006. 528 с.

7. Красницька А. В., Чулінда Л. І. Ділова українська мова. Курс лекцій. Київ, 2002. 107 с.

8. Пилинський М. М. Увага: в ефірі «Слово про слово». URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua>.